

se oblažu daščanom oplatom (šindra, letvice i dr.). Stabilnost kanatne konstrukcije omogućuje konzolno isticanje katova, erкера i krovišta (povećanje površine kata, zaštita zgrade od padalina). Sličan sustav nosive konstrukcije primjenjuje se u suvremenoj arhitekturi gdje je građevni materijal čelik ili armirani beton. — Kanatne konstrukcije nastale su u prapovijesti (sojenice) iz prvotne jednodimenzionalne nastambe od četiri ugaona drvena kolca s ispunom od pruca i ilovače. K. k. se razvija i usavršuje; omogućeno je povećanje građevine u dužinu i visinu. U srednjovj. gradovima podižu se visoke kuće na kanate, dok u renesansi i baroku funkcija nosača zgrade prelazi s drvena kostura na zidove (dalje povećanje zgrada, opasnost od požara i dr.), a vanjski izgled kuće imitira kanate. Zbog jeftinoće rade se na kanate i manje seoske kuće, ambari te manji gradski objekti.

Vanjski izgled građevina s kanatnom konstrukcijom različit je u pojedinim krajevima jer zavisi od dostupnoga materijala, tehničkoga znanja, načina ukrašavanja (drvorezbarstvo i oslikavanje greda, drvena oplata, opeka, žbuka) te od građevne tradicije. Kuće s kanatnom konstrukcijom očuvane su u Slavoniji (crkva u Malim Zdencima), Gorskom kotaru i Međimurju.

R.

KANDLER, Pietro, arheolog i povjesničar (Trst, 25. V. 1804 — 17. I. 1872). Autor brojnih rasprava iz prošlosti Istre i Trsta. U njima, kao i u nizu članaka u časopisima »L'Istria« i »Atti istriani«, koje je uređivao, donosi niz podataka o umjetnosti antike i sr. vijeka. Njegova zbirka dokumenata *Codice diplomatico istriano* (Trieste, 1847—57) temelj je suvremene regionalne historiografije. Bio je dugogodišnji povjerenik zaštite spomenika za tadašnje Austrijsko primorje.

BIBL.: *Memorie di un viaggio pittorico nel Litorale Austriaco*, Trieste 1842; *Cenni al forestiero che visita Parenzo*, Trieste 1845; *Cenni al forestiero che visita Cittanova*, L'osservatore triestino, 1845, 112, 127, 128; *Indicazioni per riconoscere le cose storiche del Litorale*, Trieste 1855; *Iscrizioni dei tempi romani rinvenute nell'Istria*, Trieste 1855; *Notizie storiche di Montona*, Trieste 1875; *Notizie storiche di Pola*, Poreč 1876; *Pirano — monografia storica*, Poreč 1879; *Introduzione al codice delle epigrafi romane scoperte nell'Istria*, Atti e memorie SIASP, 1886.

Iv. Mat.

KANFANAR, naselje u sr. Istri. Gradić se razvio naseljavanjem stanovništva iz obližnjega Dvigrada, koji je u XVII. st. bio opustošen kugom. Prilikom selidbe iz dvigradskoga kaptola i župe poč. XVIII. st. iz dvigradske bazi-like preneseni su u kanfanarsku crkvu ranogotička kamena propovjedaonica iz XIII. st., oslikana vrata iz XVI. st., dva drvena kipa iz XV. i XVI. st., iluminirane crkv. knjige (»Liber anniversariorum«) iz XV. st., te srebrni liturgijski pribor XVII. i XVIII. st. — U blizini naselja, uz cestu prema selu Barat, nalazi se predromanička crkva Sv. Agate iz XI/XII. st. u čijoj su apsidi freske s likovima apostola. Između Kanfanara i Dvigrada nalaze se ruševine benediktinskoga samostana s romaničko-gotičkom crkvom Sv. Petronile.

LIT.: A. Mohorovičić, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, Ljetopis JAZU, 1957, 62, str. 495. — V. Ekl, Ranogotička propovjedaonica u Kanfanaru, Bulletin JAZU, 1961, 3. — B. Fučić, Sv. Agata kod Kanfanara, ibid., 1967, 1—3. — V. Ekl, Gotičko kiparstvo u Istri, Zagreb 1982.

Ma. Š.

KANIŠKA IVA, naselje kraj Garešnice. Jednoblodna barokna župna crkva Sv. Jurja iz 1745. ima zvonik s puškarnicama. U crkvi slike Sv. Valentina i Sv. Jurja, obje signirao A. Kraus 1864.

KANIŽAJ, Pajo, pjesnik i kolekcionar (Đelekovec, 22. VII. 1939). Diplomirao na zagrebačkome Filozofskome fakultetu 1964. Piše poglavito za djecu. Vlasnik je vrijedne zbirke hrvatskoga slikarstva XIX. i XX. st. (V. Bukovac, S. Raškaj, J. Račić, M. Kraljević, V. Becić, E. Vidović, M. Steiner, Lj. Babić, J. Miše, L. Junek, A. Motika, M. Stančić, E. Murtić i dr.).

LIT.: M. Špoljar, Izbor iz hrvatskog slikarstva 19. i 20. st. iz Zbirke Paje Kanižaja (katalog), Koprivnica 1988. — T. Maroević, Hrvatsko slikarstvo 1817—1992. Zbirka Kanižaj (katalog), Pula 1992.

V. Fo.

KANTOCI, Ksenija, kiparica (Trebinje, 9. VII. 1909). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu (1937), cizeljerstvo izučavala kod I. Kerdića. Usavršavala se u Francuskoj, Italiji i Njemačkoj. Izlaže od 1939. Radi skulpture u drvu, bronci i terakoti. Već u ranome razdoblju teži plastičnosti volumena i zatvorenosti siluete; u portretima sklona psihološkoj analizi (Nevanka Đorđević, 1953). U kasnijim njezinim djelima oblik je još sažetiji i jednostavniji, posebno u »drvenim tanagrama« Dalmatinske zagore. Njezina izložba u Zagrebu 1955. osobito je važna za nove tijekove naše

K. KANTOCI, *Otočanke*

poslijeratne skulpture. Prvi put, naime, poslije doktrine socijalističkoga realizma izložena su djela sažeta i pročišćena u svojem volumenu. Sintetičkim likovnim jezikom autorica gradi arhetipske forme; snažno osjećanje plastičnosti izbija iz monolitnih skulptorskih blokova, u kojima se napetost i dramatika nalaze u samoj jezgri kipa. Oko 1970. nastaju skulpture zbijenih volumena i snažne tektonike masa (*Velika i mala figura*, 1969—71; *Grupa*, 1969—71). Poslije toga dolazi do djelomičnog rastvaranja kompaktne jezgre, a zajednička masa razvedena je u odijeljene volumene figura (*Igra*, 1975). Novi pokret i ritam oblika naglašen je u maloj plastici, u skicama u bronci i terakoti (*Velika i mala figura*, 1972; *Dvije figure*, 1973; *Njih troje*, 1976). — Autorica je spomen-obilježja u Gmirju (1956); sudjelovala na međunarodnom kiparskom simpoziju »Forma viva« u Kstanjevici na Krki. Samostalno izlagala u Zagrebu (1955, 1959, 1962, 1972. i 1976. s F. Šimunovićem) i Rijeci (1962). Retrospektivna izložba priređena joj je u zagrebačkoj Modernoj galeriji 1984/85.

LIT.: J. Depolo, Izložba Ksenije Kantoci, Vjesnik, 16. XII. 1955. — K. Angeli Radovani, Skulptura Ksenije Kantoci, Bulletin JAZU, 1955, 9—10. — D. Dragojević, Ksenija Kantoci (katalog), Zagreb 1962. — I. Zidić, Ksenija Kantoci, u knjizi: Eseji, Zagreb 1963. — K. Angeli Radovani, Ksenija Kantoci (katalog), Beograd 1966. — Lj. Miška, Ksenija Kantoci—Frano Šimunović (katalog), Zagreb 1976. — Z. Rus, Apstraktne tendencije u Hrvatskoj 1951—1961 (katalog), Zagreb 1981. — J. Uskoković, Ksenija Kantoci (katalog), Zagreb 1984. — Ista, Ksenija Kantoci, Zagreb 1990.

J. Dep.

KAPITOLIJ, kultno središte rim. grada (kolonije, municipija, ali i manjih romaniziranih naselja) i mjesto na kojemu se slavi službeni rim. kult; naziv nastao prema Kapitolijskom brežuljku u Rimu, gdje su postojali hramovi Jupitra, Junone i Minerve. K. je u pravilu smješten uz užu stranu pločnika foruma, podignut barem za jednu stepenicu.

KAPITUL, ploče s imenima hrvatskih vladara Svetoslava i Držislava. Split, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika

Najbolje očuvani k. u Hrvatskoj je onaj u Zadru a sastoji se od središnje kulne građevine s tri celle (središnja je najšira) te široka i duboka trijema s dva reda stupova; kulno zdanje s triju strana okružuje portikat. Hram s tri celle imaju i kapitoliji u Nezakciju, Pulj, Saloni, Aequumu, Asseriji i dr. U rim. gradovima s pretežitim starosjedišnim stanovništvom kapitolijski hramovi nisu morali biti posvećeni kapitolijskoj trijadi. U unutrašnjosti Hrvatske najbolje je očuvan k. u Varaždinskim Toplicama (Aquae Iassae), također s tri odvojene prostorije, bez stupova na pročelju.

LIT.: P. Kandler, Il foro romano di Parenzo, Atti e memorie SIASP, 1908. — E. Dyggve, Le forum de Salone, *Revia archaeologica*, 1933. — M. Štich, Antički grad na istočnom Jadranu, Zagreb 1976. — M. Gorenc i B. Vikić, Varaždinske Toplice — Aquae Iassae u antičko doba, Varaždinske Toplice 1980. N. Ci.

KAPITUL (kapitulska dvorana), prostorija u samostanima ili uz katedrale, smještena obično blizu sakristije; u njoj se u određeno vrijeme čita po jedno poglavlje pravila ili drugoga pobudnoga štiva, a tu se također održavaju i samostanski zborovi odn. sjednice kanonika. Presvođena dvorana sa stupovima ili stupcima većinom je kvadratna ili pravokutna tlocrta. Najpoznatije su kapitulske dvorane u samostanima benediktinki Sv. Marije u Zadru te Male braće i dominikanaca u Dubrovniku. A. Bad.

KAPITUL, arheol. lok. *JI* od Knina na kojemu su 1885–86. provedena prva arheol. istraživanja starohrv. spomenika. Otkriveni su ostaci trobrodne crkve Sv. Bartula koju je, prema očuvanom natpisu, podigao 1203. prepozit Dobroslav. Od starije crkve iz X. st. pronađeni su dijelovi crkv. namještaja ukrašeni pletrom, poncki i s natpisom. Od epigrafskih nalaza najvažnije su dvije pletrom ornamentirane ploče (dijelovi propovjedaonice) s uklesanim imenima hrv. vladara Svetoslava i Držislava (X. st.), a uz njih i *dux Croatorum*. Nađeni su i ulomci na kojima se spominju imena Pribimir i Stjepko. Na Kapitulu je otkopano i više grobova iz starohrv. i kasnijega razdoblja s nalazima naušnica, prstenja i ostruga, a nađen je i veći broj natpisa iz rim. doba. Uz istraživanja na Kapitulu vezani su počeci hrv. arheologije.

LIT.: F. Bulić, Hrvatski spomenici u kninskoj okolici, I, Zagreb 1888. — F. Radić, Hrvatska biskupska crkva sv. Marije u Biskupiji i kaptolska crkva sv. Bartula na Kapitulu kod Knina, SHP, 1895. — C. M. Iveković, Kapitul kraj Knina, *ibid.*, 1927. — S. Gunjača, O položaju kninske katedrale, *ibid.*, 1949. — Isti, Kako i gdje je svršio hrvatski kralj Dimitrije Zvonimir..., *Rad JAZU*, 1952, 288. — M. Zaninović, Kninsko područje u antici, Arheološki radovi i rasprave, VII, Zagreb 1974. — N. Jakšić, O katedralama hrvatske i kninske biskupije, *Radovi. Filozofski fakultet — Zadar*, 1988, 27. — T. Burić, Ranosrednjovjekovna skulptura s Kapitula kod Knina, SHP, 1988. Du. J.

KAPLJUČ → SOLIN

KAPOR, Ambroz, kolekcionar i povjesničar (Korčula, I. IV. 1904 — 23. VIII. 1983). Naslijedio je staru porodičnu kuću (XVII—XVIII. st.) u Korčuli s vrijednom zbirkom umjetnina, pokućstva, kućanskih predmeta, arhivom i knjižnicom. Kuću oštećenu u ratu je obnovio a zbirku konzervirao i sredio. Proučavao povijest i kulturnu prošlost Korčule.

BIBL.: *Jedna medalja Općine korčulanske*, Numizmatičke vijesti, 1967, 25; *Graditelj i slikar Josip Zmajčić*, Peristil, 1975, 18—19; *Inventar pokretne imovine dr Nikole Kapora iz 1756. god.*, Dubrovnik, 1976, 6; *Mirazi u Korčuli od kraja XVII do sredine XIX vijeka*, Zadarska

revija, 1978, 2—3; *Stambena izgradnja i arhitektura grada Korčule od XIII do XIX stoljeća*, Izgradnja (Beograd), 1981, 4; *Srednjovjekovna korčulanska groblja*, CCP, 1982, 9.

LIT.: V. Foretić, Ambroz Kapor, CCP, 1983, 12.

A. Fa.

KAPOR, Ivan (Korčula, 1772 — 13. I. 1844) i **Matija** (Korčula, 1789—1842), braća numizmatičari i sakupljači starina, osobito natpisa, koji su dijelom uzidani u njihovu rodnoj kući u Korčuli. Pisali su rasprave iz povijesti, arheologije i numizmatike.

BIBL.: Ivan: *Della patria di San Girolamo*, Rim 1828; *Dimostrazione dell'antichità e continuazione della lingua ilirica, poscia detta slavonica in Dalmazia*, Split 1844. — Matija: *Dissertazione del canonico Sallicich sull'iscrizione dell'acquedotto di Epidaurio*, Gazzetta di Zara, 1834, 47—48; *Medaglione di Alfonso re d'Aragona fatto da Paolo di Ragusa*, *ibid.*, 1835, 29; *Sulle medaglie Farense*, *ibid.*, 1835, 78; *Cenni numismatici su Curzola*, *ibid.*, 1839, 64, 65.

LIT.: F. Bulić, Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij, Zbornik Matice hrvatske, 1925, str. 117. R.

KAPPNER, Franjo, graditelj (Pruska, 1795—?). Radio na raznim objektima za vojne vlasti po Vojnoj krajini, u suradnji s bratom *Ludvigom*, graditeljem. U Zagrebu djelovao 1833—47. Izradio 1841. dva klasicistička projekta ulaza u Gornji grad na mjestu Kamenitih vrata koja su se imala rušiti (neizvedeni). Ludvig je poslije 1848. radio u Karlovcu.

LIT.: L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971.

KAPS, Ernest, slikar minijaturist (XIX. st.). U Varaždinu tridesetih godina XIX. st. slikao portretne minijature na bjelokosti i u akvarelu (na papiru).

KAPTOL, selo *S* od Požege. Prapovijesti pripadaju grobni humci-tumuli na položajima *Glavica* i *Čemernica*. Tumuli su većinom imali kamenu suhozidnu konstrukciju s naslagama ugljena i pepela a sadržavali su od jednog do pet grobova. Po nađenim predmetima, poglavito opremi ratnika, nekropola je nastala od ← VII. do ← V. st. — Usred mjesta je kasnosrednjovj. kaštel (u ruševinama) opasan opkopom i utvrđen zidinama s pet kula; u nj se ulazilo mostom (koji se nekoć dizao) kroz četverokutnu kulu.

KAPTOL, žara s bovidima. Zagreb, Arheološki muzej